OPTmotive

nr.1, 25 oct. 2021

săptămânal de cultură

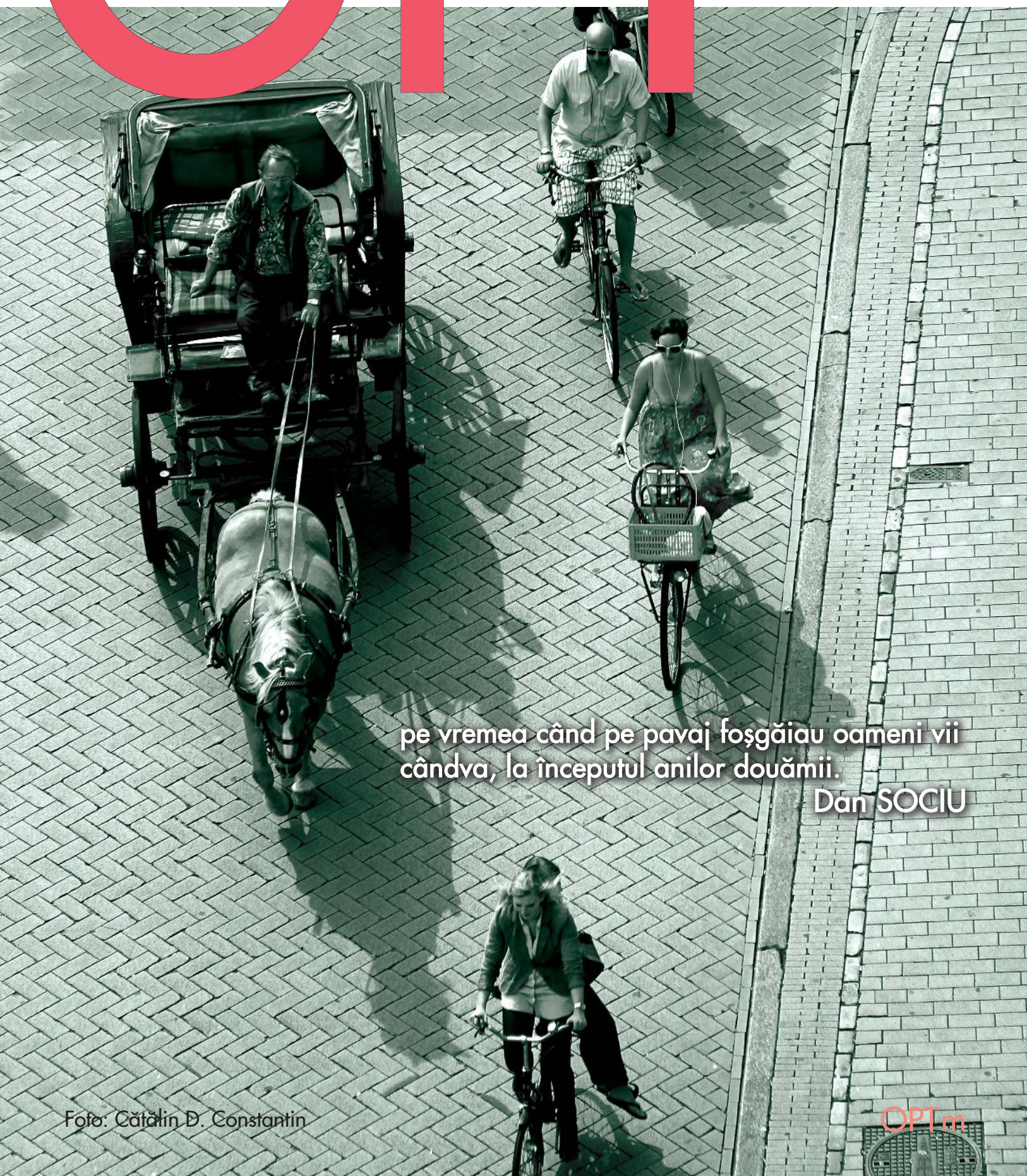

pe vremea când pe pavaj foșgăiau oameni vii
cândva, la începutul anilor douămii.

Dan SOCIU

Foto: Cătălin D. Constantin

OPTm

Meme literare românești

Bianca Alecu

Fenomenul memelor este ubicuu în mediul online, atingând subiectele cele mai diverse, de la arte la gramatică generativă sau arheologie. Literatura nu a putut scăpa din jocul intertextual propus de meme: cine nu ar vrea, având la dispoziție tehnologia cât se poate de *user-friendly*, să transforme vechile conflicte ale romanului realist sau narațiunile *Decameronului* în ilustrații care să stârnească râsul?

Pentru cei aflați la prima vizită în viitorul (și virtualul) muzeu al memelor, acestea sunt creații digitale alcătuite în general din text și imagine, comunicând o idee față de care autorul (de obicei anonim) se poziționează ironic sau critic. Traseul cultural al *memelor* este destul de accidentat și insuficient cercetat. Împart numele cu un concept contestat din biologia evoluționistă, unde *mema* reprezintă o idee care se perpetuează în societate prin imitație, un fel de unitate culturală analogă genei naturale. De altfel, mai toate încercările academice de delimitare a memelor încep de la Richard Dawkins și cuvântul inventat de acesta, de la grecescul *mimesis*, pe modelul englezescului gene. Ubicuitatea fenomenului se datorează participării memelor, prin natura lor, la marea cultură vizuală în care trăim. Literatura poate fi acum pusă pe tapet, decontextualizată, recontextualizată, ironizată, admirată și continuată prin jocul intertextual și semiotic al memelor.

Ca orice formă de expresie umană, considerată, din diverse motive, prolifică, memele au ajuns să aibă și ele „vârste". Pentru cei care doresc să afle mai multe despre memele clasice, o simplă căutare a cuvintelor *Advice Animals* va fi de ajuns: fondul colorat, atrăgând atenția asupra centrului imaginii, unde stă, de regulă, un cap de animal prins într-o ipostază sugestivă, este completat de textul ironic, similar structurii dialogate a unui banc simplu. Dincolo de câteva repere ale graficii memetice (fontul Impact, așa-numitul stil *internet ugly*, predilecția pentru cadre cinematice etc.), textul unei meme ancorează, de multe ori, subiectul acesteia.

Dar cum se prezintă literatura română prin această lentilă cibernetică? Destul de bine, aș zice. Platformele pe care memele sunt publicate sunt filtrate în cascadă. Astfel, majoritatea încep de pe 4chan, „cad" prin selecție în Reddit, de unde ajung, printr-o altă selecție, în platformele de uz larg: Facebook, Instagram. Selecția înseamnă crearea de grupuri pe care memele sunt uploadate, discutate, „votate". Apoi începe diseminarea pe paginile dedicate, deschise publicului larg. Meme literare românești se găsesc pe grupuri și pagini de Facebook intitulate (anticanonic și post(post)modern?) *Junimea, I.L. Caragiale, Ion Creangă*. Cumulat, aceste pagini au 2.280.000 de „interacțiuni" umane (like-uri și urmăritori).

Alte două pagini de Facebook, intitulate declarativ *Meme literare* sau *Meme literare pentru simplii bibliofili*, strâng 32.000 de astfel de interacțiuni. Unele pagini sunt făcute de adolescenți pentru adolescenți; altele par să antreneze și alte categorii.

Literatura română este ironizată, criticată, recontextualizată și, aș spune, schematizată. Unele stereotipii didactice care străbat discursul instituțional, precum schemele de tip „ciorchine" despre simbolismul cuvântului „plumb" la Bacovia, sunt taxate prin asocieri umoristice paradoxale. În locul lui Bernie Sanders, figură publică memată de mai multe ori, este juxtapus prin colaj vizual chipul atotcunoscut din manuale al lui Bacovia. Textul original din spotul de campanie al lui Sanders (*"I am once again asking for your financial support"*) este modificat pentru a explicita mesajul ironic. Recontextualizarea este mecanismul principal al memelor: astfel, călătoria lui Iona prin caznele peștilor biblici (și sorescieni) este reimaginată ca joc video.

Viețile *spawnate* din mediul virtual sunt asemenea vieților din literatură: întrerupte, reluate, citite pe repede-înainte, abandonate sau luate în serios. Universurile compensatorii ale adolescenților au inclus mereu literatura; acum, există doar mai multe habitate în care mecanismele literare există (digitale, cinematice, ludice).

Urmărind memele, literatura română pare să fie citită. Pentru a-l ironiza pe Camil Petrescu, în raport cu Proust și Gide, sunt necesare și elemente de istorie literară. Însă internetul este evaziv: o glumă poate avea un background de erudiție, sau poate avea o matriță de clișee predate din generație în generație. În orice caz, memele sunt o expresie creativă a receptării, și pentru asta merită atenția noastră, măcar ca un nou mod de comunicare a unor ironii și critici (relativ) vechi. Memele sunt, devin sau au potențialul să devină un paracanon digital al formelor culturale canonice.

SURSE

Camil Petrescu
Bacovia - Bernie Sanders
https://www.facebook.com/memeliterare/photos/160248142242255

Dorotheea Petre: Cu Ryna după pantofi

Întâlnirea mea cu Dorotheea s-a petrecut într-o zi de februarie, prin Piața Amzei. Mă holbam la vazele cu frezii, ceva mă făcea să vin mai aproape, iar când ajunsesem la o distanță de câteva degete, una dintre florile alea albe, ca o fustă de balerină, s-a deschis, oftând, și-a ieșit de-acolo Dorotheea, cu o voce de comandant, luându-mă în primire de la primele vorbe: Ce faci, Zenob, mă spionezi ori îți plac freziile? Deși eram foarte fâstâcit, am invitat-o la o cafea, cred că în Waterloo. Îmi aduc aminte că ne-am așezat lângă geam și cine trecea pe-acolo făcea ochii mari. Normal! De câte ori ai ocazia s-o vezi pe Dorotheea cu un zenob! Apoi mi-a cerut să-i fac rost de un parfum pentru zâne, pe care mi l-a plătit cu un bănuț de argint. Și-acum îl mai port într-un buzunar, ca să-mi aducă noroc. Tot ea m-a învățat să fumez.

1. Ce piesă vestimentară a avut însemnătate mare pentru tine ? Ce parfum ți-a adus noroc?

Când mă pregăteam să dau examen la UNATC, am rugat o actriță să mă asculte la repertoriu și să își dea cu părerea. Nu eram prietene și totuși a acceptat. Îmi amintesc că stăteam în curte la ai mei, acasă. I-am zis ce credeam eu că-i mai semnificativ din ce pregătisem și după ce m-a ascultat mi-a zis că-i bine. Atât. Și pentru că este o femeie frumoasă, deșteaptă și sofisticată m-a liniștit feedback-ul ei. Înainte de examen, ne-am întâlnit în București și din senin m-a surprins cu un dar: un parfum care să-mi poarte noroc la examen: *Shalimar* de Guerlain pentru că, citez, mi se potrivește, că eu sunt mai misterioasă. Il port și acum. Este o vanilie afumată și-l ador.

Cum de altfel ador toate *vintage*-urile Guerlain: *Mitsouko, L'Heure Bleue, Après L'Ondée.*

Alt obiect vestimentar totem sunt cerceii spanish. Port cercei lungi, tip candelabru oriunde. Am rămas cu o mică obsesie din copilărie pentru șaluri și cercei lungi. Nu cred c-o să-mi treacă.

Iubesc tot ce e vechi și retrograd. Îmi place mirosul de pudră și ruj *vintage*. Îmi plac kimonourile lungi, de mătase. Îmi plac vilele victoriene cu arcade interioare, în care pot să mă „încadrez nițel" și să rămân preț de 5 secunde într-un contrapposto, precum Elisabeth Taylor în *A Place in the Sun*.

Am multe obiecte totem și toate sunt din arsenalul unei dive *silent movies era-old hollywood*, închipuită, încremenită în timpuri trecute, Norma Desmond *style*.

So, eșarfe cu buline, *kitten heels* cu puf sau fundițe, kimonouri, rochii tip furou din mătase, șaluri și parfumuri vintage.

Am zis evantaie? Ah, și evantaiele de dantelă.

Ce bine e că atunci când esti actriță lumea se așteaptă din oficiu la excentricități!

2. Cu ce personaj al tău ai merge să-ți cumperi pantofi?

Aș merge cu Ryna, personajul din filmul meu de debut.

Pentru gusturile ei de fată simplă, pentru că mi-a rămas în cap ce mi-a zis cândva o prietenă care își lua pantofi urâți ca să se simtă „oropsită". Recunosc că mi-am luat și eu de vreo 2-3 ori în viață niște pantofi urâței ca să mă simt precum micuța Cosette.

Da, știu, noi actorii suntem niște ciudați. Oricum Ryna și-ar lua niște pantofi Oxford clasic, cu șiret.
So, not that bad.

3. Povestește-mi ce ți s-a întâmplat când filmai pentru Miracolul de la Tekir!

Hmm. M-am răsturnat cu căruța și calul noaptea într-o beznă totală într-un șanț. Calul a căzut peste mine. Mi-am fisurat coastele atunci. Încă îmi mai trosnesc ca o armonică seara sau dimineața și râde fiica-mea de mine când mă întreabă de ce, iar eu îi zic că de la filmare, că am căzut cu calul. Ei i se pare amuzant. Cu timpul, a început să mi se pară și mie. Sunt ca o pisică zgâriată din tot felul de lupte.

Zenob

Un *share* inutil

Mădălina Marinache

În ultimele luni, o campanie organizată în 2014 de *Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună"* a ieșit iarăși la suprafața platformelor de socializare (Facebook), lucru care a condiționat, în mod tipic, constituirea unui spațiu virtual fertil pentru manifestarea unor fenomene precum *racist hate speech* sau, dimpotrivă, *racial fetishization*.

Postarea de pe Facebook constă într-o serie de 13 fotografii cu studenți care țin o serie de pancarte cu mesaje personalizate, „cu scopul de a combate stereotipurile ce-i privesc pe tinerii romi" din universități: „Merg în fiecare zi la facultate, iar asta nu mă face specială", „Și eu sunt romă, dar nu port fustă tradițională", „Sunt romă și nu mănânc litere, le studiez!" – cel din urmă fiind cel mai cunoscut, căci a ajuns să circule, nesurprinzător, și independent. Răspunsurile, după cum am menționat anterior, se răsfrâng asupra a două categorii: a celor care, pe de o parte, scriu comentarii rasiste, inadecvate și ignorante, și a celor care, pe de altă parte, într-un mod la fel de ignorant, elogiază cu emoticoane și/ sau *share*-uiesc postarea cu ajutorul căreia, de fapt, își autoalimentează iluzia „toleranței" și a „minții deschise", cea prin care și-i apropie pe romi de experiențele lor.

Iar acest ultim fapt mă conduce către următoarea idee, la care am reflectat după ce un prieten activist mi-a trimis această postare și mi-a spus că i se pare rasistă, sentiment pe care l-am împărtășit, dar pe care nu mi l-am putut explica inițial. E vorba despre acel sentiment, binecunoscut de către mulți dintre noi, care te face să conștientizezi intenții nobile la concurență cu instinctele care îți spun că ele eșuează în a construi realitatea dorită. Efectele sunt contraproductive, căci, în loc să îl distrugă, această postare perpetuează stereotipul, și, în loc să emancipeze această minoritate etnică în spațiul românesc, adâncește relația de putere unilaterală care se stabilește între *eu/ noi* („normalul", reprezentat de un grup central și dominant) și *celălalt* („anormalul", reprezentat de un grup marginal și, în consecință, subjugat), obligându-l pe cel din urmă să ocupe o poziție de vulnerabilitate.

Formule-slogan precum „Sunt romă și citesc Thomas Kempis" nu contribuie la mișcarea colectivă de susținere a unei comunități, ci, din contră, o discreditează.

Portretul artistului ca falsificator

Catrinel Popa

Încerc, de mai bine de o săptămână, să scriu un eseu despre manuscrise găsite/ dispărute, despre falsuri, farse şi alte asemenea „travestiuri" literare, menite să-l inducă în eroare pe prea-cinstitul cititor. De aceea m-am apucat să răsfoiesc, din nou, zilele trecute, romanul *Chatterton* al lui Peter Ackroyd. Ediţia mea datează din 2007, a apărut la Editura Univers, în traducerea Magdei Vişan (colecţia de proză *Cotidianul*, vă mai amintiţi poate, cărţile acelea cu coperţi viu colorate şi preţuri mici). De altfel, nici nu ştiu să mai existe o altă ediţie în limba română (poate doar vreun tiraj-fantomă, cine ştie, dacă tot e vorba de un roman despre mistificări şi contrafaceri).

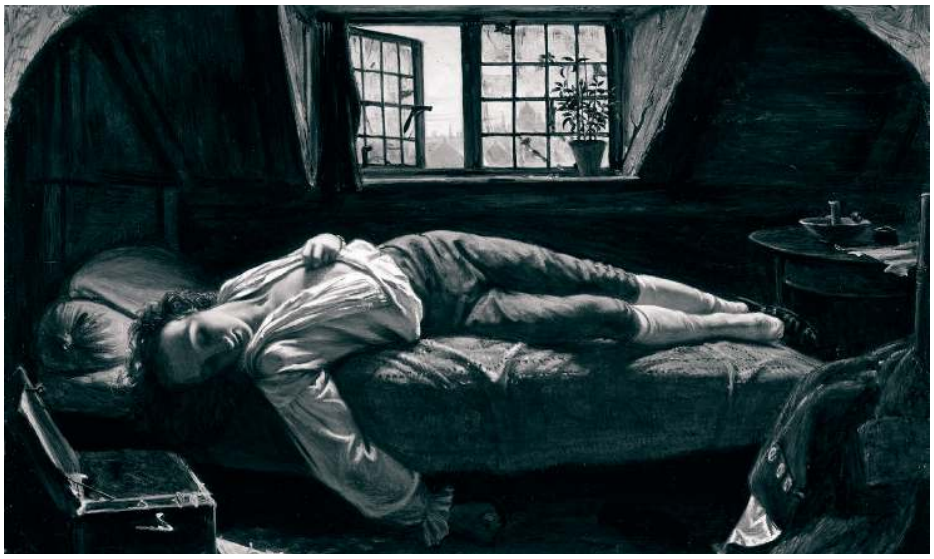

„Wallis ştia că avea să folosească Caput Mortum pentru haina lui Chatterton, aruncată neglijent pe scaun, şi că va avea nevoie de Violet Tyrian pentru culoarea aprinsă a pantalonilor săi."

Oricum ar fi, recitind-o acum, înţeleg prea bine de ce cartea aceasta i-a adus lui Ackroyd atâta notorietate (fiind socotită de mulţi critici cea mai izbutită scriere a sa şi propulsându-l pe autor la un moment dat pe lista scurtă a Premiilor Booker). Povestea se ţese pe trei paliere diferite, locul geometric reprezentându-l, aşa cum se poate lesne ghici, figura lui Thomas Chatterton, tânărul poet englez care la sfârşitul secolului al XVIII-lea a imaginat o întreagă operă aparţinând, chipurile, unui călugăr din secolul al XV-lea, pe numele său Thomas Rowley (de notat că prenumele născocitorului şi cel al „născocirii" coincid). Ne aflăm aşadar în faţa unui caz atipic de înşelătorie literară, simetrică, însă de semn contrar în raport cu plagiatul propriu-zis: autorul „real" se ascunde în spatele unui personaj inventat (şi încă unul din alt veac), cel mai probabil din dorinţa de a „colora" în mod ingenios previzibilul insuportabil al lumii / vieţii sale. Nu le era atât de lesne (pre)romanticilor să se refugieze în vis, în trecut sau în tărâmuri exotice, după cum învăţăm la cele dintâi lecţii de literatură? Nu se entuziasma, printre alţii, André Gide, în 1935, în legătură cu ideea de a inventa, din bucăţi, un autor inexistent? „Ce mod minunat de a evada din sine!", exclama Gide, cu un soi de înciudată admiraţie. Cât despre Chatterton, inventând – odată cu opera călugărului din Bristol – şi circumstanţele biografiei sale, contextul în care celălalt Thomas a trăit şi a scris, pe scurt o întreagă scenografie minuţios pusă la punct, apusul lumii medievale în Anglia devine practic creaţia sa. Secolul al XV-lea capătă treptat culoarea şi contururile pe care falsificatorul reuşeşte să i le imprime. Este, în fond, un mod ingenios de a falsifica trecutul ca atare, cu măiestrie de copist neîntrecut, sau de profet *à rebours*, râzându-le în faţă celor ce caută urme palpabile şi indicii concludente cu privire la acel trecut.

În sofisticata construcţie pluristratificată a lui Peter Ackroyd, fantoma lui Chatterton bântuie imaginaţia unui poet englez din anii '80 ai secolului XX. Din momentul în care ajunge în posesia unui misterios tablou, găsit din întâmplare (?) în anticariatul unui tot atât de ciudat negustor de antichităţi, Charles Wychwood (căci acesta este numele poetului, trimiţând, îndeajuns de transparent, la ideea de vrăjitorie), încearcă să afle cine ar putea fi personajul reprezentat în tablou. Descoperind în cele din urmă că este vorba de Thomas Chatterton, porneşte în căutarea altor „urme" ale scurtei existenţe a acestuia şi – prin mijlocirea unui presupus librar din Bristol intră în posesia unor manuscrise pretins autentice. Din acest moment toată existenţa lui Charles se schimbă, este acaparat nu doar de imaginea din tablou, ci şi de propria incapacitate de a se afirma şi de a-şi găsi vocea proprie, într-o lume cu care nu se poate împăca. De fapt întreaga poveste devine – aşa cum citim pe coperta a patra – „o parodie diabolică a istoriei". Aproape toţi sfârşesc prin a se automistifica.

Cel de-al treilea palier al romanului ne introduce în atmosfera de la mijlocul secolului al XIX-lea, momentul când tabloul morţii lui Chatterton fusese pictat de către Henry Wallis, avându-l drept model pe George Meredith.

Pasajul care descrie tabloul *exact*, aşa cum era el desăvârşit în mintea artistului, a lui Wallis, înainte de a-l aşterne pe pânză, reprezintă o pledoarie *per se* cu privire la forţa imaginii vizuale: concentrată (ea poate să scurtcircuiteze spaţiul şi timpul, ne permite să punem semnul egalităţii între „mai departe" şi „mai demult").

Un text sau o imagine reprezintă întotdeauna amprenta altui text/ altei imagini, împrejurare ce probează, la urma urmelor, vitalitatea artei, capacitatea sa de a scoate din uitare lumi şi, prin aceasta, de a se opune dispariţiei, suferinţei şi morţii. Pentru că, nu-i aşa?, poveştile false sunt înainte de orice poveşti, iar poveştile, la fel ca miturile, sunt, după cum susţinea şi Eco, întotdeauna convigătoare.

foto: Răzvan Militaru

Metabolizând iluzii

Ascultă-mă, frate! Ia din Piața Unirii tramvaiul 23 care te va duce pe 11 Iunie, spre Piața George Coșbuc și pe lângă ruina fostei fabrici de bere Bragadiru, pe Sebastian, Chirigiu, Rahova… Coboară la Piața Ferentari și ia-o în sus, pe Trompetului, o stradă lungă de un kilometru și ceva, spre capătul căreia se face la stânga strada Imașului. Casa de la numărul 8 este un ecou stins al casei cizmarului Gică Dei, de unde a început să se depene povestea *Sonatei pentru acordeon.*

Casa de pe strada Imașului nr. 8 a aparținut, de fapt, bunicii mele, iar cel puțin până în anul 1978, când ea s-a săvârșit și casa a fost vândută, aici nu a locuit niciun cizmar. De aceea, frate, ai face bine să citești povestea acordeonului din romanul acesta. Un acordeon care ar putea fi al lui Ion Onoriu, acompaniind vocea guturală a soației sale Gabi Luncă sau vocea Romicăi Puceanu. Ele au plecat la cele veșnice, lăsând în urmă sumedenie de fii și fiice, nepoți și strănepoți, prin cartier și împrejurimi… Bunica mea, Elena Tiderle, s-a născut însă la Iași și era vară cu savantul chimist Petru Poni. S-a măritat la șaisprezece ani cu directorul băncii din Roșiorii de Vede, C. Dumitriu, cu care a avut 5 fete. Prima a fost Silvia, mama mea, urmată de Lucia, Doina, Mimi și Aurica. Rămasă văduvă la treizeci de ani, bunica s-a măritat cu parchetarul M. Tiderle, care a a adus-o în casa din strada Imașului și avut cu ea trei băieți : Puiu, Paul și Titi, lăsând-o văduvă în anul când m-am născut eu. O bună parte din copilărie mi-am petrecut-o cu bunica și unchii mei în casa din Ferentari, aflată în spatele unui imaș care nu mai există de mulți ani, unde păștea turme de oi și capre. Unchiul Puiu era student la Electrotehnică la fără frecvență și lucra la o stație de transformatoare de înaltă tensiune, unde a și murit electrocutat, la 28 de ani. Paul s-a săvârșit mai încoace, la 58 de ani, răpus de leucemie. Titi ar trebui să aibă în jur de 75 de ani, în caz că ar mai trăi. Ultima dată ne-am văzut acum vreo opt ani când ne-am întâlnit întâmplător în Piața Victoriei și am stat de vorbă preț de un sfert de oră. Mi-a spus că regretă enorm că s-a vândut casa din Ferentari, casa lui părintească, deh, care nu se vinde, vorba cântecului. Prețul ei a fost împărțit între cei 7 copii ai bunicii mele care mai trăiau la vremea aceea, el alegându-se cu 200 de lei din care și-a cumpărat un palton…

Maria Stepanova – *În amintirea memoriei*, Humanitas, 2021
Pendulând între roman eseistic și roman autobiografic, Maria Stepanova reconstituie povestea familiei sale dintr-un haos de obiecte vechi, scrisori, fotografii, ilustrate etc. Rezultatul? Un caleidoscop hipnotic. Ideea de memorie este decorticată cu o răbdare neverosimilă, acoperind o plajă tematică care se întinde din noaptea totalitară a secolului XX până în malaxorul rețelelor de socializare, care au ridicat la rang de zeitate „memoria moartă a colectorului". (**Liviu G. Stan**)

Samanta Schweblin – *Păsări în gură*, Litera, BPT, 2019
Proza miniaturală a Samantei Schweblin, scriitoarea argentiniană care face furori la ora actuală în literatura americană și britanică, *Păsări în gură*, nominalizată la Booker Prize, aduce în prim-plan situații stranii și un imaginar zvăpăiat. Personajele ei se situează în zona ficțiunii New Weird, pe același raft cu Jesse Ball, iar cât privește energetica narativă, rămâne aceeași în fiecare povestire. Samanta Schweblin pătrunde în stranietate, folosindu-se de „cumințenia" neorealistă a detaliului cotidian. (**Liviu G. Stan**)

Ludmila Uliţkaia – *A fost doar ciumă*, Humanitas, 2021
Având la bază un scenariu scris de Ludmila Uliţkaia în anul 1988, niciodată publicat din motive evident politice, întrucât surprindea maniera brutală în care N.K.V.D.-ul a oprit o posibilă epidemie de ciumă ce ar fi putut izbucni în anul 1939 în urma unui accident de laborator, cartea s-a dovedit cumva profetică și cât se poate de binevenită în contextul actualei pandemii de Covid - 19, fiind o carte ce surprinde o serie de elemente definitorii unei stări de asediu microbilogic. (**Romeo Aurelian Ilie**)

Rumaan Alam – *Lasă lumea în urmă*, Litera, 2021
Iată un thriller apocaliptic închis la toți nasturii! Adie o paranoia informațională ce amintește de *Zgomotul alb* al lui Don DeLillo. Și mai găsim și-o claustrofobie rezidențială desprinsă din lumea lui J. G. Ballard. Plus o tușă de blestem familial, care mi-a amintit de *Cina* lui Herman Koch. (**Liviu G. Stan**)

TNB I.L. CARAGIALE

Maddalena Fingerle – *Lingua madre*, Italo Svevo, martie 2021

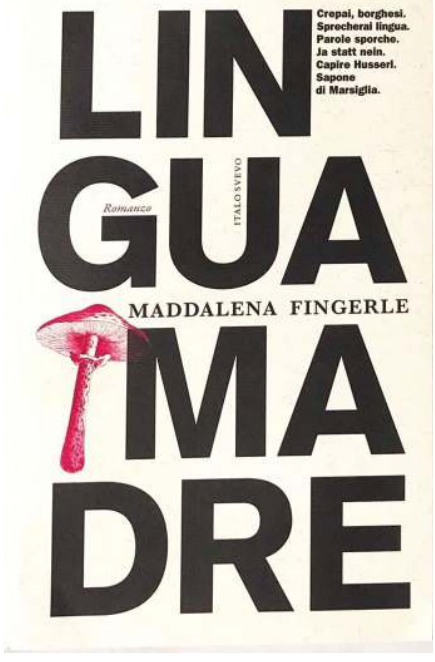

Lingua madre este un roman pe care l-am așteptat multă vreme. Am urmărit cu interes a 33-a ediție a concursului de debut Calvino și, când am văzut că l-a câștigat, nu mi-am mai încăput în piele de bucurie. Eram deja un fan înainte să apară. Italia, mai mult decât România, este un conglomerat de regiuni destul de diferite între ele. Bolzano sau Tirolul de Sud este o regiune autonomă din Nord (!) cu o identitate multi-culturală și lingvistică. Acolo se vorbesc trei limbi, ca în multe regiuni europene: italiana, germana și ladina. Cartea Maddalenei Fingerle descrie tocmai această realitate lingvistică hibridă. Personajul principal este o sinteză perfectă a două identități, chiar și în nume – Paolo Prescher, de pildă. În plus, numele acestui personaj este o anagramă pentru „parole sporche", cuvinte murdare.

Paolo este terorizat de folosirea acestor cuvinte murdare, adică a unor cuvinte ce nu desemnează adevăratul referent lingvistic, fie pentru că italiana vorbită la Bolzano nu este una „curată" sau „pură" (lingviștii ar spune „standard"), fie pentru că societatea de acolo este atât obsedată de bi- și trilingvism, de bi- și tri- identitate, încât totul se reduce la o fațadă. Ce se întâmplă „de fapt" este că vorbitorii din Bolzano „murdăresc" toate limbile, fără să vorbească niciuna corect. Depind oricum de cel puțin două dintre ele, dacă nu de toate trei, pentru a se referi la mediul înconjurător. Când ia act de această situație, Paolo are o răbufnire. Decide să nu mai vorbească italiana și să plece la Berlin, în încercarea de a-și „curăța" germana de acele caracteristici dialectal-hibride. Acolo, întâlnește o italiancă din Milano care, la fel ca și el, are un nume predestinat, Mira di Pienaglossa – o anagramă a săpunului de Marsilia, în italiană „sapone di Marsiglia". Inutil să adaug că operațiunea de curățare a limbii nu poate avea loc – este de ajuns să ne gândim la fascism sau la comunism, la politicile lor lingvistice falimentare. Limba Mirei este puternic influențată de dialectul milanez, de argoul tineresc, de idiolect, etc., deși lui Paolo i se pare o limbă italiană „curată" sau, cel puțin, mai curată decât a lui. Până la urmă, Paolo va trebui să dea piept cu o altă realitate: anume că obsesia lui nu are o cauză exterioară (nesituându-se în limbă), ci lăuntrică, de căutat în traume din trecut somatizate, și cu care trebuie să dea piept pentru a se vindeca.

Un roman de debut excelent prin originalitatea temei, muzicalitatea limbii și sensibilitatea descripției, mai cu seamă în surprinderea mecanismelor psihologice care stau la baza comportamentului maniacal și schizoid. (**Pavel Nedelcu**)

Mirosul

Sabin Ștefan Pavelescu

Balconul lui Martin L. avea cea mai bună priveliște din oraș. Puteai vedea parcul, cu toți pomii care se scuturau și oamenii care mișunau pe alei. Cei care se plimbau cu copiii aveau o figură resemnată, dar oarecum fericită. Tinerii nu păreau mulțumiți, poate pentru că întotdeauna își doreau mai mult. Bătrânii, ai căror copii probabil că deveniseră adulți ce-și detestau viața personală, se uitau acum cu coada ochiului la ceasurile de la mână, temându-se. Era un peisaj încărcat. Martin urmărea cu jind toate acestea de la balconul său minunat. Voia să facă parte din acea scenă, dar asta ar fi presupus să coboare printre ei. Nu i-ar mai putea privi de sus și judeca povestea fiecăruia. În plus, era singurul balcon cu vedere către parc din împrejurimi. Stând închis în turnul său, nu era afectat de timp și de griji, precum cei ce se plimbau. Era mai fericit decât tinerii însurăței pe care-i observa. Ei vor fi nevoiți să-și ia o casă departe, fără vedere la parc.

Martin mijea ochii și ofta. Adesea după ce mânca, ar fi vrut să dea o raită prin parc. Căuta tot felul de motive pentru a-și refuza năzuința: cum că aleile ar fi imorale, fiindcă betonul fusese turnat peste ceea ce era odinioară pământ cinstit, sau că oamenii te îmbrâncesc, sau că băncile sunt prea reci pentru a te așeza pe ele și alte flecăreli de soiul acesta.

Era o dimineață răcoroasă de septembrie, atunci când Martin primi o înștiințare din partea primăriei. Blocul său avea să fie demolat pentru extinderea parcului. Își luă o haină din cuier și ieși precipitat din casă. Pe scări își întâlni un vecin care nu-i răspunse la salut. Martin era detestat pentru că avea singurul balcon cu vedere la parc din tot orașul.

Ajunse la primărie și ceru o explicație pentru demolarea clădirii primei persoane care-i ieși în cale. Martin fu trimis de la o ușa la alta, până când un funcționar în vârstă cu o cravată bleumarin îl pofti înăuntru.

– Domnule...?

– Martin L. Am primit o scrisoare azi. Aceasta este. Poftiți. Ce se petrece?

– Hmm... blocul de lângă parc. Da, bănuiam. Aveți domiciliul acolo?

– Da, am trăit acolo dintotdeauna.

– Vă înțeleg atașamentul. La ce etaj locuiți?

– La ultimul.

– Deci dumneavoastră sunteți acela.

– Poftim?

– Faptul că locuiți acolo este problematic de mulți ani...

– Nu cred că am greșit cu nimic.

– Tind să vă dau dreptate, nu ați greșit, dar oamenii sunt de altă părere.

– Despre ce oameni vorbiți?

– Oamenii din parc domnule Martin. Ei au observat faptul că există un singur balcon cu vedere spre parc. Celelalte imobile din oraș, după cum știți, nu au balcoane, și nici ferestre.

– Cu ce anume îi deranjează asta pe oameni? Ei doar se plimbă prin parc. Sunt convins că au și alte probleme mai serioase.

Să mă scutească!

– Cei mai mulți nu sunt simpli trecători. Își petrec tot timpul prin parc. Știți că nu există decât beton pretutindeni, cu excepția acestui parc. Iar apoi se pune problema egalității... Oamenii nu privesc balconul dumneavoastră ca pe un semn de egalitate.

– Dar... este locul meu! Pot dovedi cu acte.

– Nu mă îndoiesc. Veți primi un alt apartament. Vă rog să înțelegeți. S-au făcut presiuni mari la primărie. Au fost greve și boicoturi. O tânără s-a sinucis în semn de protest. Fusese părăsită de iubit și a mers în parc. În timp ce se plimba, a remarcat cum o priveați de sus și a decis să-și pună capăt zilelor. Trebuie să schimbăm ceva, domnule Martin. Acum să vorbim deschis. Eu cred așa: eu cred că sunteți un om bun. Dar schimbarea? Haideți să schimbăm ceva. Pot să vă garantez că nu veți fi tras la răspundere pentru moartea ei și nici nu veți fi acționat în justiție din pricina balconului, dar trebuie să renunțați la orice pretenție, ascultați-mă. Clădirea va fi demolată, iar extinderea parcului va aduce un plus de armonie printre concetățenii dumneavoastră.

– Cu tot respectul, dar nu îmi pot părăsi locuința. În plus, cine știe unde voi fi trimis. La vreo periferie... în vreun sat, pe vreun munte. Nu se poate. Eu propun să lămurim oamenii. Țineți un comunicat de presă. Faceți ceva!

– Oamenii sunt furioși. Nu pot fi lămuriți altfel, decât prin schimbare. Eu propun să nu sporim tensiunile. Mai bine ați discuta cu oamenii din parc și i-ați înștiința că va dispărea balconul. Poate așa veți reuși să vă spălați imaginea.

– În primul rând nu am o imagine pătată!

– Domnule Martin, eu altă soluție nu văd. Sper că n-am vorbit singur. Demolarea va începe peste o săptămână. Nu mai poate aștepta. Dorința oamenilor e mereu prioritară. Aveți timp berechet să vă mutați. O să primiți mâine un plic. În plic veți găsi o cheie. E cheia de la viitoarea locuință. Dacă nu mai aveți și alte întrebări, vă urez o zi bună. Nu uitați ce v-am sfătuit.

Martin părăsi primăria dezamăgit. Știa că era disprețuit, dar nu se așteptase la așa ceva. Era singura locuință din care puteai vedea ce se petrece afară. Se prea poate să fi fost un privilegiu. Înăuntrul căminului nu se schimbă nimic, dar afară timpul trece. Unele lucruri dispar și apar altele noi care le iau locul. La fel și în cazul oamenilor. Nu vrei să știi așa ceva. Nici nu-ți dorești cu adevărat să ții pasul. Vrei să te oprești si să urmărești ce se întâmplă de undeva... de sus. Asta își dorea și Martin, fapt ce a atras antipatia tuturor. A fost adus cu picioarele pe pământ – la propriu. Urma să devină un tip normal. Se va uita și el la ceas precum bătrânii din parc.

Orhan Pamuk – *Nights of Plague (Veba Geceleri)*

Emma-Mădălina Lăcraru

Într-un articol de opinie din ziarul *New York Times*, din 23 aprilie 2020, Orhan Pamuk mărturisea că lucrează de patru ani la un roman având ca subiect izbucnirea celui de-al treilea val de epidemie de ciumă din istorie, care a făcut victime mai mult în Asia decât în Europa. Romanul se numea *Veba Geceleri* (*Nights of Plague*) și a apărut în martie 2021 la Editura Yapı Kredi, urmând ca ediția în limba engleză să fie publicată la Viking, conținând de asemenea desenele și hărțile desenate de autor pentru a ilustra lumea pe care creat-o, inspirate din documentarea sa. Orhan Pamuk utilizează izbucnirea ciumei ca pe o hârtie de turnesol, pentru a analiza asemănările și deosebirile dintre lumea occidentală și lumea musulmană dominată de tradiție. În plus, scriitorul afirmă că orientalilor li se atribuie în mod preconceput fatalismul ca reacție în situațiile de criză, de aceea, în romanul său, dorește să pună în contrast această atitudine cu cerințele unei lumi seculare și moderne. Romanul a uimit nu numai prin măiestria bine cunoscută a autorului, ci și prin coincidența dintre subiect și momentul publicării. Pe fondul izbucnirii unei epidemii de ciumă în anul 1901, în fictiva insulă Minger, aparținând Imperiului Otoman, cartea arată evoluția personajelor care trebuie să înfrunte această situație de criză, la care sunt obligate să-și adapteze viața, prezentând numeroase similarități cu ceea ce se petrecea deja în realitatea dominată de Covid-19. Sprijinindu-se pe exemple precum *Jurnal din anul ciumei* al lui Daniel Defoe și *Logodnicii* de Alessandro Manzoni, Orhan Pamuk subliniază în primul rând negarea oricărei probleme de către autorități, apoi răspândirea zvonurilor și a informațiilor false, generate de lipsa de educație și de acces la surse credibile, adăugând totodată și neputința instituțiilor religioase de a oferi soluții și răspunsuri convingătoare. Reacțiile oamenilor sunt de neîncredere și de mânie, pe de o parte, simțindu-se abandonați atât de autoritățile laice, cât și de cele religioase, iar pe de altă parte, considerându-se victime ale unor forțe oculte și malefice care au în plan distrugerea lor, ceea ce, de-a lungul istoriei, a dus la izbucniri vindicative față de anumite categorii de populație, Pamuk spune că principala deosebire o reprezintă educația și accesul la informație, luând astfel naștere două tipuri de sentimente: fiecare este singur cu frica lui, dar, în același timp, vede că și alții trec prin același pericol și înfruntă aceleași probleme, ceea ce poate însemna că nici în altă parte nu există scăpare, dar și că putem fi solidari. Oamenii, afirmă scriitorul, sunt mai aproape unii de alții ca niciodată.

Baticul

Doina Ruști

Printre multele nuanțe ale unei legături amoroase se află și următoarea, consemnată în legile lumii fanariote: dacă o fată a făcut dragoste cu un bărbat care a rugat-o doar o singură dată – nu are drept la nicio despăgubire. Dimpotrivă, dacă a cedat după o perioadă lungă de rugăminți, cadouri și alte acte ale seducției, iar după aceea bărbatul n-o mai vrea, ei bine, în cazul acesta seducătorul va trebui s-o înzestreze, s-o despăgubească într-un fel.

Maria, o orfană din Prahova, crescută de un unchi, popă, ducea o viață cinstită și avea deja pretendenți pentru măritiș. Dar s-a îndrăgostit de un tip care-o făcea pe șeful pe la moșia Dudescu. Respectiv, era supraveghetor peste zarzavagiii care munceau prin grădinile marelui ban. Numele acestui isprăvnicel era Constantin (mai scurt, Tache). Nu era localnic, ci venise din Mehedinți, de unde înțelegem că bătuse ceva drumuri la viața lui. Era fandosit, iar printre alte dichisuri, pe dedesubtul fesului, purta un batic femeiesc, legat șmecher la ceafă. Între el și Maria au existat niște întâlniri, niște declarații. Vară, Dărmănești-Prahova, anul 1786. Întâlniri programate sau accidentale, prin crâng, pe malul bălții, prin râpi, prin grădini. Adică vara iubirii, când Maria visa doar eșarfele înflorate ale veneticului Tache, în timp ce în sângele ei se strecurase sămânța unei vieți viitoare. A venit toamna, iar Tache a constatat că avea alte pretenții de la viața lui viitoare. Nu se vedea însurat cu Maria, nu voia să fie tată și celelalte. Avea vise, avea planuri, i-a mărturisit el, aruncând vreo-două trei vorbe în grecește, iar ea nu era inclusă în pachetul lui pentru viitor. Va trebui să-l uite, să nu mai aibă pretenții, iar dacă îi va pomeni numele vreodată – avea s-o împuște. Copilul

născut din această legătură de-o vară a alertat familia, satul. Popa a vrut să știe totul, în amănunt, iar Maria a spus frânturi din poveste, a descris crângul, trecând sub tăcere, îmbrățișările, așteptarea. Tache a fost găsit, certat, îmbrâncit apoi reclamat, iar povestea a ajuns la Palatul Domnesc. Abia de aici devine interesant.

Pe tronul Valahiei se afla Hangerli, marinar cam trăznit, iar povestea i s-a părut cu potențial literar. I-a chemat pe cei doi foști îndrăgostiți, ca să vadă eroii cu ochii lui, și, intrigat de baticul lui Tache, care-l arăta mai șmecher decât era, amuzat de fața posacă a fetei, care o făcea să arate ca o perdantă pe viață, l-a întrebat pe Tache ce voia să aleagă: să se-nsoare sau să-i fie tăiat capul la butucul de la Obor? Nunta a avut loc chiar acolo, pe loc, iar Tache s-a întors cu Maria acasă la ea, adică la popa. A stat o zi-două, iar într-a șasea a anunțat că pleacă la Mehedinți să-și aducă lucrurile și moștenirea. Dar nu s-a mai întors niciodată. Copilul a crescut, Maria s-a descurcat singură.

După opt ani, în 1794, tot popa, unchiul Mariei, a depus plângere la Palat. Judecata a fost lungă, de data asta. În apărarea lui, a spus că nunta cu Maria se petrecuse sub amenințare; or, el n-ar fi consimțit la acea cununie, dacă n-ar fi fost amenințat securea călăului. Toată lumea știa că Hangerli era zurliu rău, așa că mulți îi dădeau dreptate lui Tache. Pur și simplu fugise pentru că n-o voia pe Maria. Legătura lor nu era decât o aventură de-o vară. A fost cercetată legea, au fost trecute din nou în revistă faptele întâmplate cu ani în urmă. Întâlnirile, sărutările din livadă și îmbrățișarea din poartă au trecut din gură în gură, de pe buzele inflamate, până sub nasul subțire sau pe lângă urechile înroșite. Nu era boier din Divan care să nu-și fi dat cu părerea despre povestea Mariei. Ba mai mult, parcă și întâmplările se înmulțiseră, căpătaseră nuanțe și arome care nu mai aveau legătură cu adevărata istorie.

Maria și-o căutase cu lumânarea, respectiv, cedase prea repede, pentru ca să aibă vreo pretenție de la Tache. Discuția a degenerat: popa și-a adus aminte că Tache îi luase un cal, că pusese mâna pe niște bani și chiar pe un batic, care va deveni un fel de laitmotiv al procesului.

Până la urmă, mitropolitul vrea să audă povestea din perspectiva Mariei, pe care o interoghează separat, ascultând cu toată atenția, notând scrupulos întâmplările din vara iubirii – valea, crângul și așa mai departe. Toate acestea sunt trecute în catastiful procesului, pentru că dovedesc, zice el, că Maria cedase după mai multe întâlniri, ceea ce, conform legii îl făcea pe Tache dator cu 200 de taleri. În plus mai trebuia să înapoieze și calul, așa bătrân cum era, și… desigur, baticul, pe care îl uitase demult, având în vedere că purta unul, înfășurat pe sub fes.

Maria s-a întors acasă cu un batic care mult timp a păstrat parfumul, așa otrăvit cum era, nu al unui bărbat care o aruncase, ci al unei veri care însemna toată viața ei, comentată de un grup de bărbați amatori de povești.

Anul în care am redescoperit Parisul și literatura rusă

Maria Capelos

Ca mulți dintre tinerii de atunci, din perioada societății "socialiste, multilateral dezvoltate", când eram întrebată ce îmi doresc să fac în viață, răspundeam: să călătoresc. Visul meu era să ajung să văd... Parisul! Nu America, nu Maldive, nu Zanzibar... Știu, era aproape un șablon în acel timp dorința de a vedea Orașul luminilor, al modei, al parfumurilor, orașul boemei începutului de secol XX și, de ce nu, orașul în care se strigase prima dată „liberté, egalité, fraternité!". Idealism copilăresc, influența lecturilor, a curentului francofon din epocă, asta era!

După ani buni de trăit și în socialism și în comunism, timp în care nu am reușit să ies niciodată din țară, a venit, în sfârșit și momentul decembrie 1989. Visul continua să existe acolo, undeva, într-un colț de minte. Îl voi împlini 30 ani mai târziu, abia în 2019. Nu-mi imaginam atunci că la nici un an după, un inamic nevăzut ne va da viața peste cap și nici cât de ușor este să fii în pericol de a-ți pierde... libertatea! De a călători, de a-ți îmbrățișa prietenii, de a te duce la teatru, la operă și câte alte restricții au fost sau, cine știe, vor mai fi!

Și am ajuns la Paris nu o dată, ci de două ori în interval de o lună. Îl apucasem pe Dumnezeu de picior, cum se spune. Și nu oricum, ci, prima dată – într-un martie în care cunoscătorii te avertizează că nu este cel mai bun timp să vezi Parisul – la *Salon du livre*, unde conducerea de atunci a ICR ținea neapărat să se împăuneze aproape deșănțat cu realizările ei! O săptămână am înfruntat ploaia și frigul, împărțindu-mi timpul între spațiul expozițional excitant pentru un îndrăgostit de citit și, ca tot nesătulul, bifând muzee, bulevarde, grădini etc. Fusesem avertizată că Parisul nu mai e ce a fost. Da, am putut constata că au dreptate și că globalizarea a schimbat fața marilor orașe. Am văzut mizerie pe străzi, am văzut în metrou cum se poate fura un telefon din buzunarul unui tip de *doi pe doi* – adică un tip masiv –, fără ca el să se prindă și fără ca cineva să îndrăznească să protesteze. Au existat totuși călători care au făcut-o, folosind limbajul nonverbal. Iar făptuitorul l-a aruncat pe jos, fără a clipi și fără a încerca să dispară la prima oprire a metroului. Senin, fără teamă sau jenă!

Apoi, aflându-mă în zona bisericii La Madeleine, nu am rezistat impulsului jurnalistic și am vrut să trec de cordonul jandarmilor care păzeau intrările pe Champs Elysée pentru a relata despre protestul Vestelor Galbene. Nu a fost chip, m-am lovit de privirea neîncrezătoare, disprețuitoare, chiar și de refuzul net al unui jandarm, care mi-a evaluat într-o secundă înălțimea și greutatea și a conchis că... nu e cazul! Abia a doua zi am putut să constat urmele trecerii lor – recunosc, păreau mai degrabă vandali, nu neapărat protestatari!? – pe celebrul bulevard. Am văzut în același timp și modul în care schimbările de care ne tot plângem, reale din păcate, ne-au modificat și pe noi, cei care strâmbăm din nas. Mulți dintre turiști erau asemenea celor pe care-i acuzau de schimbările nedorite, comportându-se precum unii dintre ei, considerând că Parisul poate fi coșul lor de gunoi. Probabil că atunci când crezi că poți urca în Turnul Eiffel, la doar opt grade Celsius și cu un vânt ce te făcea să te întrebi prostește dacă nu cumva acest simbol al capitalei Franței nu se va dărâma și el, în rochie de seară și cu sandale cu tocuri de 10 cm, consideri că poți face orice!

L-am revăzut, o lună mai târziu, cu ocazia încheierii la Paris a Sezonului România-Franța. Am bătut atunci Parisul în lung și-n lat, trecând dintr-un arondisment în altul, participând la tot felul de întâlniri cu operatori culturali și am putut să constat și ce înseamnă cultură în Hexagon, precum și modul în care își desfășoară activitatea sectorul cultural independent! Independent, independent, dar sprijinit de statul francez!

M-am bucurat de multe la Paris – jocul hazardului a făcut să locuiesc pe Rue de la Gaîeté! –, de sentimentul absolut de libertate pe care ți-l creează arhitectura bulevardelor, foarte largi și luminoase, de flașnetarul din Montparnasse cu care am poposit preț de câteva minute la o vorbă, de târgurile stradale organizate de două ori pe săptămână în același cartier, de spectacolul de la Moulin Rouge, de aerul inconfundabil al orașului care nu mi-a înșelat visul din tinerețe! Și tot aici am fost, fără să vreau și fără să-mi fi dorit vreodată așa ceva, martora unui mic fragment de istorie. Incitant jurnalistic, nefericit ca eveniment. Eram la Centrul Brâncuși de lângă Muzeul de Artă Modernă George Pompidou, ascultând cu evlavie aproape poveștile Doinei Lemny despre sculptorul român, curioasă să aflu cât mai multe despre atelierul lui și să mă lămuresc cât adevăr și câtă legendă există în povestea cu ce a lăsat sau nu Constantin Brâncuși statului român. Un nor de fum gros și galben ne-a atras atenția și ne-a făcut să ne îndreptăm în acea direcție.

Imaginea era terifiantă, un alt simbol al Franței, Catedrala Notre Dame era o imensă torță! În cele câteva secunde cât de uimire mi-am ținut răsuflarea, am văzut cum cade turnul central mistuit de flăcări. În câteva minute măreața catedrală era o ruină. Flăcările au continuat să se vadă o bună bucată de vreme, nu știu cât, deoarece, încremeniți cu toții, am pierdut noțiunea timpului!

A doua zi, și ultima la Paris, pașii m-au purtat automat spre Notre Dame. Perimetrul

era închis, peisajul dezolant. Am intrat în prima librărie întâlnită în cale unde am poposit îndelung. M-am plimbat agale printre rafturi, am răsfoit cărți și am tras cu urechea la cei care cumpărau și la discuțiile lor cu librarul. Una dintre aceste discuții, surprinzător, despre literatura rusă post dezmembrare URSS, mi-a adus aminte că acasă mă așteaptă pe raftul cu cărți necitite câteva titluri de autori ruși pe care le ocoleam de ceva vreme. Mă cam oprisem la clasicii ruși citiți în liceu și facultate. Nu știu ce declic a produs discuția auzită în acea librărie pariziană – căreia, într-un fel îi mulțumesc –, dar odată ajunsă în București am citit din nou literatură rusă, de această dată, contemporană. Așa i-am descoperit pe Ludmila Ulițkaia, cu al ei de neuitat *Imago*, dar și *Medeea și copiii ei*, pe Guzel Iahina, cu *Zuleiha deschide ochii*, pe Evgheni Vodolazkin, cu *Laur*, *Aviatorul* și *Brisbane*. O bucurie pentru spirit și suflet care m-a însoțit pe parcursul lecturii și care m-a ajutat în luarea unor decizii dificile pentru mine în acest an 2019.

Merci, Paris!

De bine și de rău despre Woody Allen

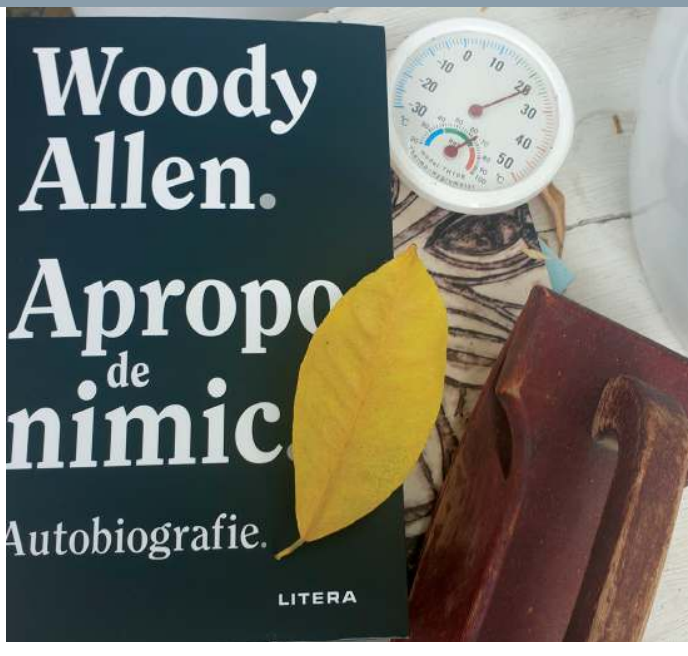

Cristina Bogdan

Dacă ar fi să aleg un singur lucru care mă face să mă gândesc zâmbind la Woody Allen (deși lista ar putea fi lungă), acela ar fi legat de felul în care privește el tandru-ironic moartea. Ca thanatolog, am citit sute de păreri despre sfârșit, cu unele am fost de acord, de altele m-am distanțat, câteva mi-au stăruit obsesiv în memorie, pe altele le-am uitat de mult. Aș fi vrut să formulez eu ceea ce a spus el atât de inspirat: „Nu mi-e frică să mor, doar că nu vreau să fiu acolo când o să se întâmple".

Mihail Victus

Se întâmplă ca tocmai acum, când am primit propunerea să-mi exprim o părere despre Woody Allen, să urmăresc ultima lui producție, *Rifkin's Festival*. Primul film al regizorului Woody Allen – subliniez „regizor" pentru că întotdeauna separ arta de creator – pe care l-am văzut pe la 23 de ani, *Manhattan*, m-a impresionat atât de mult încât în același an m-am uitat la toate filmele pe care le regizase între timp. Iar de atunci am revăzut o parte din ele și nu am ratat noile apariții. Ce pot să spun, îmi plac și cele pe care majoritatea i le consideră mai slabe. Doar gusturile publicului s-au schimbat. Regizorul Woody Allen e același.

Iulia Pană

Woody Allen, un nevrotic genial de 1,65 m, cu o față de om necăjit, creator de vieți în 50 de filme, pervers, adulat & boicotat, pentru mine un prădător de timp al cinefililor.

Ioana Cistelecan

Niciodată n-am fost sigură dacă-mi place sau nu Woody Allen: un mixaj de comic și tragic, ironic și contemplativ, un soi de introvertit căruia-i place să pălăvrăgească.

Catrinel Popa

Umorul lui Woody Allen e inconfundabil. Îți place sau nu-ți place. Afirmația aceasta a devenit aproape un loc comun. Deși, dacă mă gândesc bine, Woody nu e egal cu sine în toate filmele sale. Personal, mărturisesc că am fost cucerită de *Love and Death*, producția din 1975, girată de Jack Rollins și Charles Joffe, în care – se știe – Allen propune o savuroasă parodie a spiritului (și stilului) clasicilor ruși. O face cu inteligență și farmec, ceea ce ar fi suficient pentru a-l cuceri pe spectatorul intelectual, cu înclinații iconoclaste. Dar mie nu din acest motiv mi s-a întipărit în memorie *Love and Death* (film pe care l-aș revedea oricând, ceea ce n-aș putea afirma însă și despre altele, din bogata filmografie a cineastului). Aștept de fiecare dată, cu emoție nouă, secvența din final (când Boris Grushenko, după ce își ia rămas bun de la Sonia, se îndepărtează printre copaci, dansând cu moartea). Bănuiesc că în spatele acelei imagini se găsește o „cheie" pe care am testat-o în propriile mele vise, altminteri nu-mi dau seama de ce mi se pare atât de familiară și de liniștitoare…

Liviu G Stan

SUA aveau nevoie de-un personaj care să stoarcă miezul de fariseism din anumite stiluri de viață.

Mă gândesc la bijuterii precum „Annie Hall" (1977), „Zelig" (1983), „Crimes and Misdemeanors" (1989) sau „Husbands and Wifes" (1992). Ce surprind ele până la urmă? Niște fișe clinice. O antropologie a egolatriei. Întregul univers cinematografic al lui Woody Allen este, de fapt, o sărbătoare maniacală a iubirii de sine. A iubirii de sine a lui Woody. Niciun personaj de-ale sale – fie că vorbim de Diane Keaton sau de Alan Alda – nu are dreptul la autonomie ficțională, ci sunt heteronimele aceluiași ego năvalnic care vede pretutindeni marionete. Este incredibilă forța sa de-a se infiltra în celălalt, lăsându-i însă impresia absurdă că nu-l ia în stăpânire. Celebra lui autoironie ascunde, în spatele farmecului său de prăpăstios drăgălaș și nevrotic, un ins îmbătat de mizantropie. Căci așa se întâmplă când vezi omenirea doar ca pe-un bâlci al invidualismului, atenția inimii ți se transformă într-un lacăt ruginit. Să fim înțeleși: prin aceste sublinieri nu caut să-l pun la zid pe Woody Allen, ci aranjez cu răceală niște piese de puzzle. Omul și-a folosit talentul ca să-și creeze o industrie a sinelui, o planetă personală de Woody Alleni care strigă din rărunchi: „Faceți business cu propriile angoase, fraierilor! Vorbiți despre voi continuu ca despre sfârșitul lumii, dar arborați o conștiință de clovn!"

Ce-a mai oferit Woody Allen Statelor Unite? Un capital erotic Tocilarilor. A înzestrat ca nimeni altul cu putere de seducție trupurile sfrijite de bărbați, gurile bâlbâite, figurile de ochelariști, capetele defrișate de calviție. A smuls de pe ei statutul de sexualitate caricaturală, de omuleți condamnați la fotosinteză. A făcut din adjectivul „pipernicit" un simbol cool al beatnicilor.

Cât privește relația lui cu Soon-Yi Previn, fiica adoptivă care i-a devenit ulterior soție, fie la ei acolo, cum se spune. Măruntul Woody are o lojă specială alături de Roman Polanski. Și câți or mai fi ca ei.

Poate exagerez, dar marele merit cinematografic al lui Woody Allen este acela că a reușit să confere o aură belle époque incontinenței verbale, un parfum de savoir-vivre panicarzilor. De pildă, fără cinematografia lui mi-ar fi fost dificil să nu mă iau cu mâinile de cap la unele cine de familie din neorealismul românesc.

Iată și o întrebare pentru amatorii de distopii: Ar mai fi avut succes la gagici Boris Johnson fără „strămoșia" lui Woody Allen?

Revista este editată de
Asociația Creatorilor de Ficțiune (ACF).
Bulevardul Bălcescu, nr. 7, București.
© OPTm
ISSN 2734 - 5017
ISSN-L 2734 - 5017

R E D A C Ț I A
Editor-șef: Cristina BOGDAN.
Redactori: Mihai ENE, Cătălin D. CONSTANTIN, Doina RUȘTI, Radu ALDULESCU, Catrinel POPA, Enrique NOGUERAS, Roberto MERLO, Sebastián TEILLIER, Adriana TITIENI IRIMESCU, Emanuela ILIE, Diana DRAGOMAN, Ciprian HANDRU, Bianca ZBARCEA, Bogdan COSCARU.

https://optmotive.ro
e-mail: optmotive@gmail.com